

**КУРСОВА РОБОТА
З ПЕДАГОГІКИ**

Методичні рекомендації

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

**КУРСОВА РОБОТА
З ПЕДАГОГІКИ**

Методичні рекомендації

Умань – 2023

Курсова робота з педагогіки: методичні рекомендації. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2023. 33 с.

Укладачі: Бялик О. В., доктор педагогічних наук, професор
Безлюдна Н. В., кандидат педагогічних наук, доцент
Кудла М. В., кандидат педагогічних наук, доцент

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту (протокол № 2 від 30 серпня 2023 року).

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	6
1.1. Сутність процесу написання курсової роботи	6
1.2. Технологія опрацювання наукової інформації.....	8
1.3. Методи наукових дослідження.....	12
РОЗДІЛ 2. ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	17
2.1. Структура курсової роботи.....	17
2.2. Вимоги до оформлення курсової роботи.....	20
2.3. Порядок захисту курсової роботи.....	22
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	26
ДОДАТКИ.....	27

ВСТУП

Важливим етапом у процесі навчання є самостійне виконання здобувачами вищої освіти курсової роботи.

Курсова робота з педагогіки є одним із видів самостійної навчально-наукової роботи здобувачів вищої освіти, виконання якої заплановано впродовж семестру з метою закріплення, поглиблення і систематизації знань, одержаних за період навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Мета написання курсової роботи здобувачами вищої освіти передбачає:

- поглиблення, узагальнення і систематизація теоретичних знань і практичних умінь;
- формування умінь самостійно працювати з навчальними та науковими ресурсами (у тому числі із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних засобів і технологій);
- розвиток творчого підходу до застосування на практиці набутих знань і розв'язування практичних завдань;
- формування вміння здійснювати науковий пошук під час проведення дослідження;
- набуття досвіду самостійної творчої дослідницької діяльності;
- розвиток наукових здібностей, залучення до науково-дослідницької діяльності.

Таким чином, курсова робота – це дослідницько-реферативна праця, яка дозволяє здобувачам вищої освіти виробити практичні вміння наукової праці (пошук джерел інформації та робота з ними, реферування наукової та методичної літератури, порівняння кількох поглядів на одну проблему тощо), виявити рівень знань з певної спеціалізації чи галузі знань, продемонструвати вміння самостійно мислити, робити узагальнення та висновки.

Виконання курсової роботи можливе лише після того, як здобувачі вищої освіти адаптуються до освітнього середовища і вимог університету та опанують основними освітніми компонентами, які пояснюють ці вимоги та методику написання наукових праць (вступ до спеціальності, педагогіка, психологія, основи наукових досліджень тощо).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

1.1. Сутність процесу написання курсової роботи

Тематика курсових робіт формується до початку навчального року, затверджують на засіданні кафедри й оновлюється щорічно. Вона повинна відповідати навчальним завданням дисципліни, з якої виконують курсову роботу, практичним потребам освітньої галузі, бути актуальною і тісно пов'язаною з вирішенням практичних фахових завдань.

Тематика курсових робіт оприлюднюється на сайті кафедри.

Здобувач вищої освіти має право подавати власні пропозиції щодо тем курсових робіт на розгляд кафедри. Після розгляду пропозицій і затвердження тематики здобувачі вищої освіти обирають теми зі списку, затвердженого кафедрою. Тема курсової роботи повинна бути чіткою, лаконічною, актуальною, без скорочень і відповідати змісту навчальної дисципліни.

Після визначення теми здобувач вищої освіти повинен отримати настановчу консультацію в наукового керівника курсової роботи. Під час консультації буде визначено: загальні вимоги до роботи, порядок її виконання, орієнтовний зміст, літературні джерела, які підлягають вивченню, зміст і методика проведення теоретичного дослідження, терміни виконання етапів роботи.

Керівництво здійснюється, як правило, найбільш кваліфікованими викладачами кафедри. Термін виконання курсових робіт визначається робочим навчальним планом.

Курсова робота допомагає здобувачеві вищої освіти системно показати теоретичні знання з вивченої дисципліни, оволодіти первинними навичками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, творчо осмислювати, формулювати висновки, пропозиції та рекомендації з предмету дослідження. Саме тут є нагода проконтролювати знання і вміння здобувача освіти, правильно організувати дослідницьку роботу, оформити її результати і показати готовність до виконання підсумкової роботи з фаху. Виконання курсової роботи повинно сприяти поглибленому засвоєнню лекційного курсу і отриманню навичок у галузі вирішення практичних завдань. Це потребує від здобувача освіти не тільки знань загальної і спеціальної літератури з теми дослідження, а й умінь проводити педагогічні, експертні та інші дослідження, пов'язувати питання теорії з практикою, робити узагальнення, формулювати висновки та пропозиції.

На якість курсової роботи суттєво впливає вміле використання практичного матеріалу. Підбір даних, їх критичне осмислення та обробка є досить важливим етапом у підготовці і написанні курсової роботи.

Процес виконання курсової роботи поділяється на декілька етапів, а саме:

- вибір теми курсової роботи;
- підготовка до написання курсової роботи;
- складання плану роботи;
- формування тексту курсової роботи;
- оформлення роботи;
- захист курсової роботи.

Активна робота з вибору теми починається зі спільної наради здобувачів вищої освіти та викладача – наукового керівника. Доцільно при цьому врахувати актуальність тем дослідження, професійні інтереси здобувачів освіти й напрям науково-дослідницької роботи, якщо він вже визначився раніше.

Вибираючи тему курсової роботи з тематики, запропонованої кафедрою, здобувач освіти повинен зорієнтуватись у тому, щоб дослідження, здійснене в процесі розробки курсової роботи, можливо було продовжити в подальших наукових пошуках.

Назва курсової роботи повинна бути чіткою, короткою, відповідати обраній спеціальності та суті дослідження.

Вибрана тема погоджується з науковим керівником і затверджується на кафедрі. Подальша її зміна або коригування можливе лише з дозволу наукового керівника при достатньому обґрунтуванні змін здобувачем освіти.

У процесі підготовки до написання курсової роботи підбираються й вивчаються літературні джерела, складається бібліографія. Дієву допомогу здобувачеві освіти в цьому надає науковий керівник, а також працівники бібліотек.

Самостійний пошук літературних джерел здійснюється за допомогою бібліотечних каталогів (систематичного, алфавітного), реферативних журналів, бібліографічних довідників. Особливу увагу слід звернути на періодичні видання: газети, журнали, де можна знайти останні результати досліджень науковців. Методика вивчення літератури, як основа наукового дослідження в курсовій роботі, залежить від характеру й індивідуальних особливостей здобувача освіти – загальноосвітнього рівня й спеціальної підготовки, ерудиції та особливостей пам'яті, звичок і працездатності. Разом з цим є доцільним дотримання загальних правил опрацювання літератури. Спочатку потрібно ознайомитись з основною літературою (підручниками, теоретичними статтями), а потім – прикладною (методичними розробками, інструктивними матеріалами, статтями про конкретні дослідження тощо). Вивчення складних джерел (монографій) слід починати лише після опрацювання простіших (підручників). Вивчення книг передує вивченню статей найновіших джерел.

Відібрана література підлягає уважній обробці. Попереднє ознайомлення включає побіжний огляд змісту, читання передмови, анотації. Розділи, що мають особливе значення для курсової роботи, старанно

обробляють, звертаючи особливу увагу на ідеї й пропозиції щодо вирішення проблемних питань обраної теми, дискусійні питання, наявність різних точок зору й протиріч.

У процесі опрацювання літератури на окремих аркушах або картках роблять конспективні записи, виписки з тексту, цитати, цифровий матеріал. При цьому слід обов'язково робити повні бібліографічні записи джерел: автора, назва книги (статті), видавництва (назви журналу), року видання, обсягу книги (номеру журналу), номеру сторінки з тим, щоб використати ці записи для підготовки списку використаних джерел й зробити необхідні посилання на джерела в тексті курсової роботи.

Попереднє ознайомлення з літературними джерелами є основою для складання плану курсової роботи. План включає: вступ; розділи (2–3); взаємопов'язані і логічно побудовані підрозділи (2–3), що дозволяють розкрити тему; висновки; список використаних джерел, додатки (за необхідності).

Самостійно складений здобувачем вищої освіти план обговорюється з науковим керівником, у разі необхідності коригується й після цього затверджується. Формування тексту курсової роботи відбувається шляхом систематизації й обробки зібраних матеріалів з кожної позиції плану. До тексту вносяться тільки старанно підібрані й цілеспрямовано проаналізовані матеріали. На цьому ж етапі виконуються обчислення, обґрунтовуються пропозиції, формулюються висновки, підбирається ілюстративний матеріал (графіки, рисунки, таблиці). У процесі роботи визначається необхідність доповнення додатковими матеріалами. Одержаний чорновий варіант курсової роботи доповнюється, уточнюються деякі положення, остаточно формулюються всі висновки й пропозиції.

Текст курсової роботи повинен бути відредагованим, стилістично витриманим як наукове дослідження. Завершальне оформлення курсової роботи здійснюється у відповідності з вимогами щодо написання та оформлення курсових робіт.

Виконана курсова робота у встановлений термін подається науковому керівнику для перевірки, після чого керівник зазначає позитивні сторони й недоліки курсової роботи, оцінює ступінь самостійності формулювання основних положень та висновків, наявність елементів творчого пошуку й новизни, величину масиву опрацьованої інформації, дотримання вимог щодо змісту й оформлення роботи, а також робить висновки щодо допуску до захисту.

1.2. Технологія опрацювання наукової інформації

Даний етап передбачає пошук необхідної літератури у бібліотеках і архівах та її опрацювання. Фрагменти документів та наукової літератури, які здобувач освіти згодом планує використати у тексті курсової роботи, зберігаються у вигляді нотаток. *Нотатки* виконують на окремих картках,

намагаючись дотримуватися принципу «один сюжет – один аркуш». Дослідникам дуже допомагає звичка зазначати у верхній частині картки джерело, з якого походить матеріал, а на полях – «ключове слово», що допомагає пригадати, якій події, сюжетові чи особі присвячено даний фрагмент. Ще більше зусиль і часу варто затратити на зберігання бібліографічної інформації. До бібліографічної картки (зазвичай вона менша і виготовляється із цупкого паперу або картону) вносять відомості про автора, повну назву видання, типографську інформацію, а також локалізацію книги – бібліотеку чи приватну збірку в якій вона зберігається. Остання інформація виявиться дуже важливою, якщо виникне необхідність повторно звернутися до певних джерел, наприклад, щоб уточнити цитату.

Аналіз зібраного матеріалу передбачає його сортування і критичну оцінку. Важливо дотримуватися певної техніки такого дослідження, яка дозволяє досягти економії часу та зусиль. Передусім потрібно встановити наукову цінність кожної окремої позиції зібраної літератури (не лише «універсальну», а швидше цінність щодо конкретної теми та завдань роботи). Ця цінність визначає і порядок аналізу цієї літератури. Одночасно, слід мати на увазі, що нові праці, як правило, є більш повними і точними.

Окремо слід відзначити випадки, коли дослідження присвячене поглядам або вченню якогось автора на основі вивчення відповідних документів. Якщо це так, то аналізуючи матеріал, слід ділити його на наступні три групи:

1. Джерела, тобто праці основного персонажа роботи, його сучасників, біографічні документи, і т. д; офіційні документи.
2. Дослідження, тобто праці написані на цю тему на основі джерел.
3. Допоміжна література (словники, довідники, енциклопедії).

Як використовувати джерела? Звернення до праць інших авторів є абсолютно універсальною практикою. Таким чином можна продемонструвати, що ми поділяємо думку відомих та авторитетних дослідників. Можна використати працю відомого автора як приклад – такий підхід є особливо продуктивним, коли порівнюємо дві й більше позиції. Звернення до думок, фактів, сюжетів, викладених у працях попередників, дозволяє помістити курсову роботу у контекст певної наукової дискусії, пов'язати її із ширшими темами і сюжетами. Нарешті, таким чином можна покритикувати тих авторів, з поглядами яких не погоджуємося. Використовувати праці інших авторів можна шляхом **цитування, перефразовування, або узагальнення.**

При виконанні дослівних виписок, які пізніше в тексті можуть стати цитатами, потрібно бути особливо обережними. Переписувати потрібно дослівно, включно з помилками і знаками пунктуації. Вдаватися до дослівного цитування потрібно тоді, коли мова джерела є своєрідною, живою, провокативною, або тоді, коли дослівна передача тексту є історично важливою. Цитування варто звести до мінімуму і вдаватися до нього лише тоді, коли воно справді необхідне. Цитуючи, ми повинні дотримуватися

кількох формальних правил:

1. Цитата повинна бути дослівною.
2. Цитата не повинна бути надто довгою.
3. Цитата повинна подаватися у лапках і супроводжуватися посиланням на джерело у списку використаних джерел.
4. Вилучення певних фрагментів, яке дозволяє уникнути довгого цитування, позначається три крапкою ...
5. Пояснення, які розривають текст цитати, подаються у квадратних дужках – [].
6. Цитати, які є незавершеним реченням, граматично узгоджуються із авторським текстом.
7. При непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання результатів його досліджень і давати відповідні посилання на джерело.

Перефразовування, переказування, як правило, становить матеріал для більшої частини тексту курсової роботи. Це означає, що вже на етапі нотаток здобувач освіти починає писати текст своєї праці. У цьому випадку він намагається передати думку автора якнайближче до оригіналу, але використовуючи власну лексику. Зайве нагадувати, вдаючись до цього способу, ми також повинні визнати авторство ідеї за допомогою примітки. Кроки, які дозволяють адекватно передати думки чужого тексту і при цьому уникнути плагіату є наступними:

- виділити основні ідеї;
- змінити структуру речень;
- використовувати синоніми або слова з подібним значенням, змінювати форми слів.

Узагальнення дозволяє одним реченням передати зміст цілого розділу або цілої авторської праці. Перефразовуючи, узагальнюючи чи цитуючи праці інших авторів, ми передусім маємо на меті висловити власну позицію. Найголовніше, що при цьому слід пам'ятати – наша праця повинна бути передусім нашою працею, написаною своїми словами. Таким чином, використовуємо чужі тексти для того, щоб підтвердити власну думку, проілюструвати нашу позицію, протиставити її думці авторитетів чи продемонструвати слабкість аргументації опонентів. Слід постійно стежити за тим, щоб своя думка не змішувалась у тексті із цитованою.

Дослівне запозичення чужого тексту, яке не супроводжується посиланням на джерело, називається плагіатом і суворо карається у науковому середовищі. Робота, автор якої допустився плагіату, знімається з розгляду незалежно від стадії підготовки без права її повторного захисту.

Як аналізувати джерела і літературу? Критичний аналіз тексту передбачає дві основні процедури – структурний аналіз та оцінювання аргументів. У процесі *структурного аналізу* даються відповіді на наступні запитання:

1. Які основні *висновки (твердження)* пропонує автор? Останні можуть бути висловлені прямо або непрямо, можуть виступати у формі рекомендацій, визначень, фактичних тверджень і т. д.

2. Які основні *докази* використав автор щоб довести свою тезу, яка структура цих доказів?

Оцінювання аргументів також передбачає пошук відповідей на кілька запитань:

1. Чи є докази переконливими (прийнятними) – цей крок може включати оцінку фактичних тверджень, визначень, а також оціночних суджень.

2. Чи докази підтримують авторські твердження?

3. Чи існують інші міркування чи докази, що могли б підтримати або заперечити твердження автора?

4. Яке загальне враження постає від аргументації?

Етап реконструкції передбачає встановлення фактів. Аби текст не був лише набором суб'єктивних думок, слід потурбуватися про достовірність фактів. Факти – каркас будь-якого дослідження і тому перевірка їхньої істинності (верифікація) невіддільна від роботи із довідковим апаратом. Перевірка достовірності інформації, яка зустрічається у джерелах, може вимагати різних розумових операцій. Часом найефективнішими кроками можуть бути звернення до довідкової літератури чи порівняльний аналіз відомостей, які містяться у різних документах. Важливо також вирішити, чи твердження походить із надійного джерела. Тому варто звернути увагу на *репутацію джерела* інформації, а також на *компетентність її автора*. Додатково слід звернути увагу на те, *первинним чи вторинним* є джерело, на яке посилається автор. Корисно також знати, які суб'єктивні мотиви могли впливати на висновки автора (релігійні та політичні переконання, особисті та історичні обставини).

Пояснювальний або теоретичний етап. На цьому етапі створюється власне наукове знання. Якщо попередні етапи були присвячені переважно роботі з емпіричним (фактичним, дослідним) матеріалом, то цей передбачає ряд логічних операцій, спрямованих на його опис, аналіз, пошук зв'язків і залежностей між подіями і явищами. Дослідник намагається осмислити і співставити наявні в його розпорядженні факти, порівняти можливі трактування цих фактів, відстежити тенденції і закономірності. На цьому етапі здобувач освіти найповніше реалізує своє право на власне розуміння феномену, що є темою курсової роботи. Таке пояснення передбачає застосування певної ідеї, теорії, так званих «поза джерельних» (тобто теоретичних) знань.

Наративний етап. Написання і оформлення тексту курсової роботи детально представлено в розділі 2.

1.3. Методи наукових досліджень

Сучасна наука володіє потужним арсеналом різноманітних методів, які призначені для розв'язування різних за своїм характером наукових задач.

При написанні курсової роботи здобувач вищої освіти повинен використовувати ті методи, які спроможні дати глибоку й всебічну характеристику досліджуваного явища. Вибір їх залежить від мети і задач дослідження, специфіки предмета пізнання та інформаційного забезпечення.

Метод (від грец. *methodos* – спосіб пізнання) – спосіб досягнення мети, розв'язання конкретного завдання; сукупність прийомів (операцій) практичного впливу чи теоретичного освоєння об'єктивної дійсності з метою її пізнання.

У найбільш загальному розумінні метод – це шлях, спосіб досягнення поставленої мети і завдань дослідження. Він відповідає на запитання: як пізнавати?

Обираючи методи дослідження здобувачі вищої освіти повинні враховувати наступне:

1) жоден з методів не є універсальним, але має чітко окреслені пізнавальні можливості;

2) надійність методів забезпечується не тільки їх обґрунтованістю, але і правилами застосування;

3) оперативність та економність дослідження не повинні забезпечуватись на шкоду якості даних;

4) обґрунтування методу припускає розробку або підбір такого методу, який максимально відповідає поставленому завданню, не потребує значних витрат для своєї реалізації.

Вибір методів впливає як на хід, так і на результат курсової роботи.

До методів теоретичного дослідження відносяться: абстрагування, аналіз і синтез, індукція й дедукція, моделювання, порівняння, узагальнення, ідеалізація, формалізація та ін.

До методів емпіричного дослідження відносяться: спостереження, опитування (інтерв'ю, бесіда, анкетування), тестування, вимірювання, експеримент, соціометрія та ін.

Спостереження – це систематичне цілеспрямоване, спеціально організоване сприймання предметів і явищ об'єктивної дійсності, які виступають об'єктами дослідження. Як метод наукового пізнання спостереження дає можливість одержувати первинну інформацію у вигляді сукупності емпіричних тверджень. Емпірична сукупність стає основою попередньої схематизації об'єктів реальності, роблячи їх вихідними об'єктами наукового дослідження.

Педагогічне спостереження може проводитися в умовах природних і експериментальних. Спостереження в експериментальних умовах є глибшим щодо повноти вивчення явища чи процесу. Для досягнення своєї мети спостереження повинно відповідати таким вимогам:

- навмисності (спостереження проводиться для вирішення певного чітко визначеного завдання);
- планомірності (відбувається за планом, складеним відповідно до мети спостереження);
- цілеспрямованості (спостереженню піддаються тільки ті сторони явища, які цікавлять дослідника);
- активності (дослідник активно вишукує потрібні об'єкти, явища);
- систематичності (спостереження проводиться безперервно або за визначеною системою).

Важливою умовою наукового дослідження повинна бути його об'єктивність, тобто можливість контролю шляхом або повторного спостереження, або застосування інших методів дослідження (наприклад, експерименту).

У наступному спостереженні важливу роль відіграють попередні знання, гіпотези, наявні прилади, задум і методичний досвід дослідника.

Бесіда – метод безпосереднього спілкування, який дає змогу одержати від співрозмовників відповідну інформацію за допомогою заздалегідь підготовлених запитань. Вона потребує особливої душевної чуйності, уміння слухати й одночасно вести розмову в передбаченому руслі, розпізнавати емоційні стани співбесідника, миттєво реагуючи на будь-які зміни, фіксувати зовнішні прояви внутрішнього стану (жести, міміку, пози тощо).

Інтерв'ю – метод збору інформації у процесі усного безпосереднього спілкування. Передбачає реєстрацію і аналіз відповідей на запитання, а також вивчення особливостей невербальної поведінки опитуваних. На відміну від звичайної бесіди інтерв'ювання має чітко визначену мету, передбачає попереднє планування дій щодо збору інформації та змісту одержаних даних.

Анкетування – проведення опитування у письмовій формі з допомогою попередньо підготовлених бланків, метод збору первинного матеріалу у вигляді письмового опитування великої кількості респондентів за допомогою анкети.

Тестування – це стандартизоване вимірювання індивідуальних відмінностей, властивостей, явищ.

Порівняння – це процес зіставлення предметів або явищ дійсності з метою встановлення схожості чи відмінності між ними, а також знаходження загального, що може бути властивим двом чи кільком об'єктам дослідження. Метод порівняння буде плідним, якщо при його застосуванні виконуються такі вимоги:

- порівнюватись можуть тільки такі явища, між якими може існувати певна об'єктивна спільність;
- порівняння повинно здійснюватись за найбільш важливими, суттєвими (у плані конкретного завдання) ознаками.

За допомогою порівняння інформацію про об'єкт можна одержати двома шляхами:

- здійснення безпосереднього порівняння (первинна інформація);

- опрацювання первинних даних (вторинна або похідна інформація).

Вимірювання – це пізнавальна процедура, пов'язана з визначенням числового значення деякої величини за допомогою одиниці вимірювання. Вимірювання ґрунтується на порівнянні однакових властивостей чи якостей особистості.

Експеримент – це такий метод вивчення об'єкта, коли дослідник активно і цілеспрямовано впливає на нього шляхом створення штучних умов чи застосування звичайних умов, необхідних для виявлення відповідних властивостей.

У методологічному відношенні експеримент передбачає перехід дослідника від пасивного до активного способу діяльності.

Експеримент проводять у таких випадках:

– при необхідності відшукати у суб'єкта раніше невідомі властивості чи якості;

– при перевірці правильності теоретичних побудов;

– при демонстрації явища або процесу.

За умовами проведення розрізняють лабораторний і природний експеримент. Лабораторний експеримент проводиться в штучних умовах, де експериментатор має можливість доцільно добирати параметри, штучно створювати такі умови, які б забезпечували наукову чистоту експерименту і оптимальне просування дослідника до істини. Лабораторний експеримент дає змогу контролювати умови, які впливають на перебіг досліджуваних процесів і точно враховувати результати цих впливів. Природний експеримент здійснюється у звичайних, «природних» умовах, у яких відбувається перебіг досліджуваних процесів або явищ.

Абстрагування (від латинського терміну *abstrahere*, що означає відволікання) – це уявне відвернення від неістотних, другорядних ознак предметів і явищ, зв'язків і відношень між ними та виділення декількох сторін, які цікавлять дослідника.

Процес абстрагування проходить два етапи.

Перший етап виділення найбільш важливого в явищах і встановлення незалежності або дещо слабкої залежності досліджуваних явищ від певних факторів (якщо об'єкт А не залежить безпосередньо від фактора Б, то можна відволіктися від останнього як несуттєвого).

Другий етап: реалізація можливостей абстрагування. Він полягає у тому, що один об'єкт замінюється іншим, більш простим, який виступає «моделлю» першого.

Абстрагування може застосовуватись до реальних і абстрактних об'єктів (таких, що вже раніше пройшли абстрагування). Багатоступінчасте абстрагування приводить до абстракцій зростаючого ступеня узагальнення.

Аналіз і синтез – у самому загальному значенні являють собою два взаємопов'язаних процеси уявного чи фактичного розкладання цілого на складові частини і об'єднання окремих частин у ціле. Аналіз і синтез – взаємозумовлені логічні методи наукового дослідження, що виникли на

основі практичної діяльності людей, їхнього досвіду.

Аналіз (від грец. – розкладання) – метод пізнання, який дозволяє розчленувати предмети дослідження на складові частини (звичайні елементи об'єкта або його властивості і відношення).

Синтез (від грец. – об'єднання), на противагу аналізу, дає можливість з'єднувати окремі частини чи сторони об'єкта в єдине ціле.

Аналіз і синтез бувають:

- прямий або емпіричний (застосовуються для виділення окремих частин об'єкта, знаходження його властивостей, найпростіших вимірювань);
- зворотний або елементарно-теоретичний (базується на деяких теоретичних міркуваннях причинно-наслідкового зв'язку різних явищ або дії якої-небудь закономірності: при цьому виділяються і з'єднуються явища, які можна вважати суттєвими, а другорядними знехтувати);
- структурно-генетичний (вимагає виділення в складному явищі таких елементів, які чинять вирішальний вплив на всі інші сторони об'єкта).

Індукція і дедукція. Справжня наука можлива лише на основі абстрактного мислення, послідовних міркувань дослідника у вигляді суджень і висновків. У наукових судженнях встановлюються зв'язки між предметами чи явищами або між їхніми певними ознаками.

Індукція (від лат. – наведення) являє собою умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас в цілому. Як метод дослідження, індукція – це процес дослідного вивчення явищ, під час якого здійснюється перехід від окремих фактів до загальних положень, окремі факти неначе виводять до загального положення.

Звичайно виділяють три основних види індуктивних умовиводів:

- повну індукцію;
- через просте перерахування (популярну індукцію);
- наукову індукцію.

Дедукція (від лат. – виведення) – це такий умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості всієї множини. Дедуктивним вважається будь-який вивід взагалі.

Моделювання – непрямий, опосередкований метод наукового дослідження суб'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких не можливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження. Суть моделювання полягає в заміщенні досліджуваного суб'єкта іншим, спеціально для цього створеним.

Ідеалізація – мислительний акт, пов'язаний з утворенням понять про суб'єкти, принципово не здійсненні у досліді і дійсності. Ідеалізовані об'єкти вважаються граничними випадками тих або інших реальних об'єктів і обираються як засіб їх наукового аналізу, як основа для побудови теорії цих реальних об'єктів.

Формалізація (від лат. – що означає складний за формою) – метод

пізнання різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури у знаковій формі за допомогою штучних мов (наприклад, мовами математики, хімії, програмування). У процесі формалізації всі змістові терміни замінюють символами, а змістові твердження – відповідними їм послідовностями символів або формулами.

Узагальнення – логічний процес переходу від одиничного до загального чи від менш загального до більш загального знання, а також продукт розумової діяльності, форма відображення загальних ознак і якостей явищ дійсності. Найпростіші узагальнення полягають в об'єднанні, групуванні об'єктів на основі окремої, випадкової ознаки (синкретичні об'єднання). Більш складним є комплексне узагальнення, при якому група об'єктів з різними основами об'єднуються в єдине ціле. Здійснюється узагальнення шляхом абстрагування від специфічних і виявлення загальних ознак (властивостей, відношень тощо), притаманних певним предметам.

Серед великої різноманітності загальнонаукових методів окремо виділяють історичний і логічний методи дослідження, які дозволяють подумки відтворити досліджуваний об'єкт у всій його об'єктивній конкретності, уявити і зрозуміти його в розвитку.

Часткові (спеціальні) методи мають застосування тільки у одній певній науці або застосовуються тільки при дослідженні деяких конкретних явищ. Тому їх узагальнено і називають назвами відповідних наук: психологічні методи, педагогічні методи, соціологічні методи тощо.

РОЗДІЛ 2

ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

2.1. Структура курсової роботи

Зміст курсової роботи визначається актуальністю, ступенем розробленості проблеми, що досліджується, інформаційним матеріалом.

Увесь матеріал курсової роботи має бути викладений у логічній послідовності й взаємопов'язаний з окремими його частинами.

Структура курсової роботи повинна мати такі елементи:

- титульна сторінка;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- вступ;
- основна частина (розділи, підрозділи);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

Титульна сторінка курсової роботи оформляється відповідно до затвердженої форми (Додаток А).

Зміст подається на початку курсової роботи після титульної сторінки. Він містить вступ, назви розділів, підрозділів, пунктів (якщо вони є і мають заголовок), висновки, додатки (за необхідності), список використаних джерел та ін. із зазначенням номерів початкових сторінок (Додаток Б).

Перелік умовних позначень (за необхідності) подається в тому випадку, якщо у курсовій роботі вживається специфічна термінологія, а також менш відомі скорочення, нові символи, назви тощо.

У вступі розкривається сутність і стан розробки наукової проблеми та її значущість, обґрунтовується необхідність проведення дослідної роботи, а також подається загальна характеристика курсової роботи в рекомендованій нижче послідовності. У вступі необхідно чітко описати актуальність дослідження, сформулювати науковий апарат (мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження).

Актуальність теми (обґрунтування доцільності роботи). Актуальність та ступінь досліджуваної проблеми розкривається шляхом стислого аналізу наукових розвідок вітчизняних і зарубіжних учених із даного питання і порівняння існуючих розв'язків проблеми. На основі обґрунтованих протиріч визначається проблема, на розв'язання якої і буде спрямоване дослідження.

Мета дослідження полягає у встановленні, виявленні наукових фактів, формулюванні закономірностей, обґрунтуванні, найбільш ефективних шляхів вирішення досліджуваної проблеми. Тому при її формулюванні доцільно вживати ключові слова: «визначити», «дослідити», «виявити», «встановити», «обґрунтувати», «довести», «перевірити», «розробити» тощо.

Завдання дослідження – це послідовні етапи дослідницької роботи, спрямовані на досягнення поставленої мети. Завдання повинні розкривати та конкретизувати мету дослідження і в загальному підсумку повинні бути адекватні цій меті.

Об’єкт дослідження – це частина реальної дійсності, яка підлягає дослідженню, тобто процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, і обране для вивчення.

Предмет дослідження – це особлива проблема, окремі сторони об’єкту, його властивості і особливості, які повинні бути досліджені в роботі, не виходячи за межі досліджуваного об’єкту. Зазвичай формулювання предмета дослідження міститься у відповіді на запитання: що вивчається?

Методи дослідження – це способи дослідження, підходи до вивчення явищ, планомірний шлях наукового пізнання до встановлення істини. У курсовій роботі подають перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої мети. Щоб отримати достовірні результати, рекомендовано використовувати різні методи.

Корегування змісту структурних елементів вступу можна здійснювати на завершальному етапі написання курсової роботи.

Опис результатів дослідження завжди є вибіркоким. Одним із перших кроків у написанні тексту наукової роботи є укладання плану, яке передбачає поділ проблеми на проблемні питання, але логічно між собою пов’язані. Залежно від теми, характеру фактичного матеріалу, методів, які використовувалися, дослідники найчастіше вдаються до хронологічного (такого, що розглядає явище у його розвитку в часі), предметного (тематичного) принципу укладання такого плану, або поєднують їх у формі предметно-хронологічного підходу. Обидва мають свої переваги і недоліки. *Хронологічний* підхід змішує важливе і неважливе, не відрізняє одноразових подій від подій «знакових». Суто хронологічний підхід до формування плану може зробити текст нецікавим і нечитабельним. Як методологічний підхід, що наслідує хроніку, він вважається застарілим. На перший погляд, *предметний* спосіб виглядає набагато зручнішим, оскільки дозволяє проаналізувати процес в цілому, а також розглянути окремі його прояви. Але суто предметний порядок позбавляє текст єдності. Адже будь-які події відбувалися в часі, а отже, не можна цілком виключити хронологію з тексту.

Незалежно від обраного принципу побудови, вдалий план наукової праці повинен відповідати кільком універсальним вимогам:

- Темі кожного розділу однакові за важливістю, а самі розділи – приблизно однакові за обсягом.
- Охоплювати весь матеріал, що відноситься до теми, але нічого зайвого.
- Темі і зміст окремих розділів не повинні «накладатися».
- Жоден із пунктів плану не може повторювати назви роботи.

Основна частина роботи. Основна частина роботи обов’язково повинна складатися з декількох розділів (від двох до трьох), які, в свою

чергу, можуть мати підрозділи. Кожний розділ повинен мати назву і починатися з нової сторінки. В основній частині розкривається зміст використаних термінів, хід дослідження, подається аналіз та узагальнення результатів дослідження. Цифрові дані слід подавати в таблицях або графіках, діаграмах, які повинні мати заголовок.

Перший розділ присвячується, як правило, теоретичному обґрунтуванню питання. Назва розділу має відображати сутність проблеми. Не допускається називати його загальним визначенням «Теоретична частина», «Теоретичний розділ», «Теоретичне обґрунтування» тощо. Він може містити 2-3 підрозділи.

Невід'ємною частиною першого розділу є огляд наукових джерел з досліджуваного питання. В огляді літератури окреслюють основні етапи розвитку наукової думки з даної проблеми стисло, в аналітичному плані, критично аналізують наукові роботи попередників, їх погляди, визначають ті питання, що залишилися невирішеними і, таким чином, визначають місце курсової роботи у розв'язанні проблеми. Бажано завершити огляд літератури коротким резюме щодо необхідності проведення досліджень у даній проблемі (обсяг 10–15 сторінок).

У другому розділі розкривають сутність практичних шляхів вирішення досліджуваних завдань, розробляють загальну методику проведення емпіричного дослідження, наводять методи дослідження. Як правило, другий розділ курсової роботи містить 2-3 підрозділи. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором (обсяг 12-15 сторінок).

Опис дослідно-експериментальної роботи, її аналіз і узагальнення – це виклад самостійно проведеної здобувачем освіти роботи, його позицій відносно досліджуваної проблеми. Дослідження проводиться із використанням достатньої кількості методик (4-6), які дозволяють найбільш повно представити предмет вивчення і отримати достовірні результати (матеріали дослідження – результати тестування, анкет, опитування, малюнки – додаються до роботи) та є результатом творчого осмислення здобувачем освіти поставлених у темі питань.

Крім того, варто описати засоби, технології, методи і форми удосконалення певного аспекту освітнього процесу, педагогічний досвід роботи з відповідної проблеми закладу освіти (окремого вчителя), використовуючи матеріали спостережень, бесід із учителями, дітьми, батьками або публікації в педагогічній періодиці. Особливо цінним у цій частині роботи є опис власного дослідження та методичні рекомендації автора, спрямовані на розв'язання досліджуваної проблеми.

Кожен пункт і розділ необхідно завершувати лаконічними висновками, що логічно узагальнюють викладене. При цьому треба пам'ятати, що дослівне запозичення чужого тексту, яке не супроводжується посиланням на джерело, називається плагіатом і суворо карається у науковому середовищі.

Робота, автор якої допустився плагіату, знімається з розгляду незалежно від стадії підготовки без права її повторного захисту.

У **висновках** формулюють найбільш важливі результати, одержані в процесі дослідження. Найзручніше формулювати висновки у відповідності з поставленими завданнями. У висновках необхідно наголосити на ефективності пропонованих у курсовій роботі ідей, викласти рекомендації щодо їх реалізації. Обсяг висновків 1-2 сторінки.

До додатків доцільно включити допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи:

- методики, які були апробовані в процесі виконання курсової роботи;
- таблиці, схеми, рисунки;
- анкети і опитувальники;
- практичні рекомендації.

Кожен додаток має свій заголовок і починається з нової сторінки, їх кількість не обмежується. Позначаються вони великими літерами української абетки (за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь), наприклад, «Додаток А».

У кінці роботи слід навести **список використаних джерел**. У цьому списку мають бути вказані тільки ті джерела, на які є посилання в тексті роботи.

У процесі написання курсової роботи керівником надаються консультації щодо її виконання. Повністю оформлену курсову роботу потрібно подати науковому керівникові на перевірку. При необхідності вона доопрацьовується згідно з його зауваженнями, а потім допускається до захисту.

2.2. Вимоги до оформлення курсової роботи

Курсова робота оформляється на аркуші білого паперу формату А4 (210x297 мм) одностороннім друком. Текст набирається шрифтом Times New Roman, кегль – 14, інтервал між рядками – 1,5. Розміри полів: ліве – 25 мм, праве – 15 мм, верхнє і нижнє – 20 мм., абзацний відступ – 1,5 мм., вирівнювання – по ширині сторінки.

Нумерація сторінок. Усі сторінки (крім титульної) нумерують арабськими цифрами, дотримуючись наскрізної нумерації по усьому тексту, включаючи ілюстрації і таблиці. Титульний лист курсової роботи включають до загальної нумерації сторінок, але не нумерують. Номер сторінки розміщують у верхньому правому куті сторінки.

Обсяг курсової роботи – **30-35 сторінок** основного тексту.

Усі структурні одиниці курсової роботи: зміст, вступ, розділ, висновки, список використаних джерел, додатки – розміщують із нової сторінки. Назви структурних одиниць оформлюють великими літерами по центру рядка. Кожен підрозділ розміщують на тій же сторінці, що й попередній.

Розділи нумерують арабськими цифрами, слово «РОЗДІЛ 1» пишуть великими літерами в середині рядка. У наступному рядку – назва розділу великими літерами. Не допускаються переноси у словах, крапка в кінці назви розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу арабськими цифрами. Номер підрозділу складається із номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Назву підрозділу починають із великої літери. Підрозділ розміщують на рівні абзацу основного тексту.

Відстань між назвою розділу й назвою підрозділу (або тексту) – не менше 12 пт.

Ілюстрації і таблиці розташовують у тексті або на окремих аркушах після їхнього згадування (посилання на рисунок чи таблицю), або на наступній сторінці.

Ілюстрації до тексту (рисунки, схеми, графіки) виконують від руки або на комп'ютері та нумерують за зразком:

Рис. 2.8. Схема розміщення комп'ютерів у навчальній лабораторії.

Тут «Рис.» є обов'язковим атрибутом для усіх ілюстрацій; «2» – порядковий номер розділу, у якому знаходиться ілюстрація; «8» – порядковий номер ілюстрації у розділі, після якого розміщено текст із характеристикою зображеного.

Таблиці включають цифрову інформацію. Заголовки таблиць нумерують арабськими цифрами (нумерація аналогічна до ілюстрацій). Заголовки в шапці таблиці треба починати з великої літери, підзаголовки – із малих, якщо вони є продовженням заголовків, та з великих, якщо вони є окремими реченнями. Зразок оформлення таблиці:

Таблиця 2.8

Назва таблиці

Заголовок 1	Заголовок 2	Заголовок 3

Над частиною таблиці, перенесену на іншу сторінку, пишуть слова «Продовження таблиці 1.2».

Формули й рівняння виділяють у тексті окремим рядком і нумерують арабськими цифрами в круглих дужках праворуч.

При написанні курсової роботи потрібно давати посилання на *список використаних джерел*, з яких запозичені матеріали. Посилання на літературні й інші джерела вказують наскрізним порядковим номером у квадратних дужках відповідно до списку використаних джерел. Оформлення посилання в тексті [3, с. 63] означає, що цитата запозичена із 63 сторінки третього джерела у спискові використаних джерел. Посилання на декілька видань оформлюється так: [5; 7; 10–12; 14, с. 15] (вказують порядкові номери

у списку використаних джерел). В окремих випадках, коли номер сторінки вказати неможливо, скажімо в Інтернет-публікації, то посилання оформляється так: [23], де 23 – номер джерела у списку використаних джерел.

Числа та знаки в тексті. Великі круглі числа (тисячі, мільйони, мільярди) зручніше писати у вигляді поєднання цифр із скороченням тис., млн, млрд, наприклад: 6 тис., 12 млн, 14 млрд.

Знак №, §, С, % у тексті може стояти тільки біля цифри. Якщо такий знак застосований без поєднання з числом у цифровій формі, то його замінюють словом.

Довільні скорочення слів застосовувати неприпустимо. Щоб правильно використовувати скорочення, потрібно звертатися до словників прийнятих скорочень, які можна знайти в довідкових виданнях.

Список використаних джерел є обов'язковим структурним елементом курсової роботи. Змістовність списку дає уявлення про те, наскільки глибоко здобувач вищої освіти опрацював досліджувану проблему.

У списку використаних джерел подають перелік підручників, посібників, статей, брошур, довідників, інтернет-посилань тощо, які були використані у процесі виконання роботи (**не менше 25 найменувань**).

Список використаних джерел рекомендовано формувати за алфавітом відповідно до «ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Приклади оформлення списку використаних джерел наведено в додатку В.

У процесі написання курсової роботи науковий керівник надає консультації щодо її виконання.

2.3. Порядок захисту курсових робіт

Для захисту здобувачами вищої освіти курсових робіт, рішенням кафедри створюється комісія (за місяць до визначеної дати захисту) в складі трьох осіб. Комісія формується із числа науково-педагогічних працівників, які здійснюють керівництво курсовими роботами на кафедрі. Керівник курсової роботи є членом комісії по захисту.

Повністю оформлену курсову роботу здобувач вищої освіти подає науковому керівнику на перевірку **за три тижні** до визначеної дати захисту.

Курсова робота, зміст якої відповідає вимогам, допускається до захисту, про що керівником робиться відмітка на титульному аркуші: «Допущено до захисту», дата, підпис. Після цього робота передається на кафедру для ознайомлення членами комісії. Інформація про допуск до захисту курсової роботи доводиться до відома здобувачів вищої освіти.

У разі прийняття науковим керівником і членами комісії рішення про невідповідність курсової роботи чинним вимогам, її передають здобувачеві вищої освіти для виправлення помилок та удосконалення текстового матеріалу.

Виправлена робота проходить повторну процедуру перевірки керівником і (за необхідності) перевірки на наявність плагіату. Дата захисту призначається у період ліквідації академічної заборгованості

Захист курсової роботи здійснюють перед комісією публічно й фіксують у протоколі (зберігається на кафедрі 3 роки), який підписують голова та члени комісії.

Процедура захисту курсової роботи:

1. Виступ здобувача вищої освіти.

У своєму виступі автор курсової роботи стисло презентує основний зміст роботи, результати дослідження, висловлює власні судження та пропозиції. Тривалість виступу – до 10 хвилин.

2. Відповіді на запитання.

Після виступу здобувач вищої освіти відповідає на запитання членів комісії та присутніх колег-здобувачів освіти, за потреби обґрунтовуючи власну точку зору щодо розв'язання даної проблеми.

3. Оцінювання змісту і презентації курсової роботи членами комісії.

При оцінці курсової роботи враховуються:

1. Науково-теоретичний рівень змісту, теоретична обґрунтованість теми, чітко розроблений науковий апарат.

2. Набуття компетентностей щодо розробки і вирішення наукової проблеми: вміння самостійно працювати з літературою та іншими джерелами, творчо аналізувати та систематизувати інформацію, організувати та проводити експеримент, грамотно оформляти бібліографію.

3. Планомірний і систематичний характер роботи здобувача вищої освіти над дослідженням.

4. Правильність оформлення курсової роботи і своєчасність її здачі.

5. Якість виконання курсової роботи, результати її захисту оцінюються за національною шкалою і шкалою ЄКТС (Додаток Г).

У разі невідповідності курсової роботи вимогам, вона повертається здобувачеві освіти на доопрацювання.

У випадку порушення терміну здачі курсової роботи науковому керівнику без поважних причин, вона не допускається до захисту, що вважається академічною заборгованістю. Ліквідація академзаборгованості здійснюється аналогічно до інших форм підсумкового контролю. В інших випадках (хвороба тощо) здобувач вищої освіти має право на продовження сесії.

Після захисту науковий керівник здає курсову роботу на кафедру для реєстрації та зберігання. Курсові роботи, що мають теоретичну та практичну цінність, подають на конкурси студентських наукових робіт, пропонують до впровадження.

Відповідно до Номенклатури справ Університету курсові роботи зберігають на кафедрах три роки, а роботи, відзначені преміями на

всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт, – постійно. Після закінчення терм ін у зберігання курсових робіт, їх списують за актом і знищують.

Для оцінювання курсової роботи використовуються наступні критерії

№ п/п	Критерії	Кількість балів
1.	Оформлення курсової роботи відповідно до вимог	до 10 балів
2.	Структурно-логічна побудова роботи, актуальність, чітко розроблений науковий апарат	до 15 балів
3.	Перший розділ (рівень теоретичного дослідження)	5-15 балів
4.	Другий розділ (глибина та якість досліджуваної проблеми)	5-15 балів
5.	Висновки	до 10 балів
6.	Самостійний і творчий підхід до аналізу досліджуваної проблеми в теорії та практиці	до 10 балів
7.	Планомірний і систематичний характер роботи здобувача вищої освіти над темою	до 5 балів
8.	Своєчасність здачі курсової роботи	5 балів
9.	Захист роботи:	до 15 балів
	- якість доповіді до 5 балів	до 5 балів
	- якість відповідей на питання	до 5 балів
	- якість наочних матеріалів	до 5 балів
	Разом (максимальна кількість балів):	100

ВИСНОВКИ

Правило 1. Оформлення та зміст кожної курсової роботи повинні суворо відповідати цим методичним рекомендаціям.

Правило 2. Зміст роботи повинен відповідати темі.

Правило 3. Виклад тексту роботи повинен відповідати плану і не повинен зводитися до набору непов'язаних між собою окремих положень, фактів.

Правило 4. При написанні тексту слід звернути увагу на стиль викладу:

- не потрібно використовувати довгих, заплутаних речень;
- не слід користуватись надто часто вживаними, мало інформаційними штампами;
- намагатися викладати думки просто і образно;
- абзаци не повинні складатися з одного речення.

Правило 5. Робота повинна бути оформлена відповідно до вимог, зазначених вище, а дані таблиць і графіків повинні бути опрацьовані за допомогою пакету програм Microsoft Office.

Правило 6. Кожне запропоноване положення необхідно теоретично обґрунтувати, підтвердити підібраним та систематизованим фактичним і статистичним матеріалом.

Правило 7. Усі використовувані в тексті таблиці, схеми, графіки, діаграми повинні обов'язково мати відповідні коментарі та мають бути проаналізовані. Якщо такого аналізу немає, то наведені наочні засоби не тільки не зараховуються рецензентом в актив роботи, а й відносяться в пасив, через що оцінка знижується за невміння подати досліджуваний матеріал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Комар Ю. М., Попов О. І., Комар В. Ю. Основи наукових досліджень: навч. посіб. [для організації навч. студентів заочної форми на основі використання атрибутивних тв. моделей і кредитно-модульної системи] / за ред. Романчикова В. І.; Державний ВНЗ «Українська академія бізнесу та підприємництва». Київ: Ліра-К, 2020. 182 с.
2. Курсова робота з педагогіки: методичні рекомендації / Коберник О. В., Бялик О. В., Безлюдна Н.В. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2018. 31 с.
3. Основи наукових досліджень: навч. посіб. для студ. ЗВО / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини / уклад.: М. В. Кудла, В. О. Коблик. Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2021. 186 с.
4. Основи наукових досліджень (в контексті медіаосвіти): навч. посіб. для закл. вищої освіти / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини / уклад.: А. Л. Бержанір, І. Д. Фицик, С. С. Бондар. Умань: Візаві, 2021. 160 с.
5. Положення про курсові роботи в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини. URL: <https://udpu.edu.ua/documents/doc/Документи%20з%20організації%20освітнього%20процесу/Навчально-методична%20документація/Положення%20про%20курсіві%20роботи.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет _____

Кафедра _____

КУРСОВА РОБОТА

з _____
(назва дисципліни)

на тему:

Здобувач вищої освіти ___ курсу ___ групи
_____ форми навчання
спеціальності

(шифр, назва)

освітня програма _____

(прізвище та ініціали)

Керівник _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Оцінка за національною шкалою
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії:

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Члени комісії:

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Умань 20____

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. (НАЗВА)	5
1.1. (Назва).....	5
1.2. (Назва).....	10
РОЗДІЛ 2. (НАЗВА)	16
2.1. (Назва).....	16
2.2. (Назва).....	25
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35
ДОДАТКИ	37

Приклади оформлення списку використаних джерел
(ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання.
Загальні положення та правила складання»,
з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40))

Характеристика джерела	Приклад оформлення
КНИГИ	
Один автор	
<p>Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації: монографія. Житомир: ЖНАЕУ, 2008. 375 с.</p> <p>Грошевий Ю. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, В. І. Маринів. Харків: Право, 2011. 656 с.</p> <p>Тертишник В. М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України: із змінами та допов. на 12 берез. 2016 р. 12-те вид., допов. і переробл. Київ: Правова єдність, 2016. 810 с.</p>	
Два автори	
<p>Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України: монографія. Харків: Еспада, 2004. 192 с.</p> <p>Мороз І. С., Василенко Н. Ю. Маркетинг: навч.-метод. посіб. Київ: Молодь, 2020. 105 с.</p>	
Три автори	
<p>Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. 312 с.</p> <p>Тарнавська Г. Я., Марценюк Н. С., Герасимов Т. М. Фінанси: конспект лекцій. Львів: Магнолія 2006, 2021. 412 с.</p>	
Чотири автори	
<p>Вітвицький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва: практ. посіб. Київ: Укראгропромпродуктивність, 2006. 106 с.</p> <p>Або</p> <p>Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / В. В. Вітвицький та ін. Київ: Укראгропромпродуктивність, 2006. 106 с.</p>	
П'ять і більше авторів	
<p>Релігія: релігієзнавство, медицина, психологія: навч. посіб. / І. В. Лантух та ін. Київ: ЦУЛ, 2022. 626 с.</p> <p>Основи марикультури: підручник / І. І. Грициняк та ін. Київ: ДІА, 2013. 172 с.</p>	

Без автора
<p>Конституція України: наук.-практ. комент. / редкол.: В. Я. Тацій (голова) та ін. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2012. 1128 с.</p> <p>Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (30 верес. 2016 р., Київ). Київ, 2016. 432 с.</p> <p>Гендерна соціалізація дітей та молоді з особливими потребами: навч. посіб. / уклад.: О. О. Кравченко, А. І. Войтовська. Умань: Візаві, 2022. 150, [1] с.</p>
Багатотомні видання
<p>Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть: у 4 т. / голов. ред. В. В. Моргун. Київ: Логос, 2001. Т. 2. 636 с.</p> <p>Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків: Право, 2009. Т. 2: Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / за заг. ред. Ю. П. Битяка. 576 с.</p>
ІНШІ ВИДАННЯ
Дисертації, автореферати
<p>Головкін Б. М. Теоретичні та прикладні проблеми детермінації і запобігання корисливій насильницькій злочинності в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2011. 406 с.</p> <p>Наконечний А. Б. Примусове відчуження земельних ділянок за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Харків, 2016. 24 с.</p>
Стандарти
<p>ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 61071:1996, ГОТ). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</p>
Архівні документи
<p>Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8-12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1-3.</p>
Бібліографічні покажчики
<p>Володимир Володимирович Сташис: (до 85-річчя від дня народж. та 60-річчя наук. пед. і громад. діяльності): біобібліогр. покажч. / упоряд.: В. І. Борисов, В. І. Тютюгін, Л. М. Демидова. Харків: Право, 2010. 108 с.</p>
ЧАСТИНА ВИДАННЯ
Розділ книги
<p>Максимчук О. В. Демократизація України на шляху до євроінтеграції: культурноцивілізаційний аспект. <i>Соціально-філософські виміри сучасного українського суспільства</i>: кол. моногр. Умань: Візаві, 2022. Розд. 1. С. 33-66.</p>

Матеріали конференцій, круглих столів
Боднар Т. В. Договір про закупівлю: особливості укладання і забезпечення. <i>Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народж. В. П. Маслова</i> (Харків, 17 лют. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 7-9.
Стаття з продовжуваного видання
Гетьман А. П., Лозо В. І. Державно-правові проблеми подолання екологічної кризи в епоху глобалізації. <i>Проблеми законності</i> . Харків, 2013. Вип. 123. С. 65-77.
Стаття з періодичного видання (журнал, газета)
Петришин О., Серьогіна С. Змішана республіканська форма державного правління: питання теорії та практики. <i>Право України</i> . 2009. № 10. С. 57-60. Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Пономаренко Ю. А. Виклики сучасності і кримінальне право. <i>Голос України</i> . 2016. 29 січ. (№ 16). С. 6-7.
ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ
Гетьман Є. А. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика. Теорія і практика правознавства: електрон. наук. фахове вид. 2016. Вип. 1(9). URL: http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/66302 (дата звернення: 17.06.2016). Аналіз стану здійснення судочинства в 2015 році (за даними судової статистики). URL: http://www.scourt.gov.ua/dients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282 (дата звернення: 17.03.2017). Карнаух Б. П. Тлумачення договору: короткий нарис із наднаціональної і транснаціональної точок зору. <i>Проблеми законності</i> . 2016. Вип. 135. С. 39-51. DOI : http://dx.doi.org/10.21564/2414-990x.135.83852 .
ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ
Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст. 131. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-УШ. <i>Голос України</i> . 2015. 10 черв. (№ 101). С. 12. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 12.03.2017. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page (дата звернення : 17.03.2017).

Оцінювання у балах за національною шкалою та шкалою ECTS

Критерії оцінювання курсової роботи з педагогіки	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Бали
<ul style="list-style-type: none"> - робота є самостійним дослідженням, зміст повністю відповідає назві, поставленій меті та завданням; - правильно визначено і оформлено науковий апарат дослідження; - зроблено глибокий аналіз наукової літератури; - авторські висновки зроблено на високому рівні; - якісно розроблена методика педагогічного експерименту; - дослідження оформлене із дотриманням усіх вимог і написана грамотно; - роботу подано на кафедру вчасно. 	відмінно	A	90-100
<ul style="list-style-type: none"> - робота є самостійним дослідженням, зміст відповідає назві, завдання виконані і мета досягнута; - правильно визначено і оформлено науковий апарат дослідження; - зроблено глибокий аналіз наукової літератури; - авторські висновки зроблено на недосить високому рівні узагальнення; - якісно розроблена методика педагогічного експерименту; - роботу оформлено з дотриманням усіх вимог і написана грамотно; - роботу подано на кафедру вчасно. 	добре	B	82-89
<ul style="list-style-type: none"> - робота є самостійним дослідженням, зміст відповідає назві, завдання виконані і мету досягнуто; - правильно визначено й оформлено науковий апарат дослідження; - авторські висновки зроблено на недостатньому рівні узагальнення; - в оформленні роботи є окремі недоліки, у тому числі мовно-мовленнєві; 	добре	C	75-81

<ul style="list-style-type: none"> - якісно розроблена методика педагогічного експерименту; - роботу подано на кафедрі вчасно. 			
<ul style="list-style-type: none"> - робота написана самостійно, зміст розкрито недостатньо, є завдання виконані не повністю, що позначилося на повноті досягнення мети; - аналіз наукової літератури не повною мірою відбиває сучасний стан наукової розробки досліджуваної проблеми; - авторські висновки зроблено на недостатньому рівні узагальнення; - в оформленні роботи є недоліки, недостатня кількість бібліографічних джерел, є мовно-мовленнєві помилки; - дослідження подане на кафедру після встановленого терміну. 	задовільно	D	69-74
<ul style="list-style-type: none"> - робота є в основному самостійним дослідженням, зміст розкрито недостатньо, завдання виконані не повністю, що позначилося на повноті досягнення мети; - аналіз наукової літератури не повною мірою відбиває сучасний стан наукової розробки досліджуваної проблеми, застаріла і недостатня бібліографія; - авторські висновки зроблено на низькому рівні узагальнення; - методика експериментальної роботи відсутня або не відповідає змісту роботи; - в оформленні роботи є недоліки, грубі мовні і мовленнєві помилки; - дослідження подане на кафедру після встановленого терміну. 	задовільно	E	60-68
<ul style="list-style-type: none"> - роботу списано або зміст не розкритий, здобувач вищої освіти не вміє користуватися науковим апаратом; - роботу оформлено без дотримання вимог, велика кількість мовно-мовленнєвих помилок; - дослідження подане на кафедру після встановленого терміну. 	незадовільно	FX	35-59
<ul style="list-style-type: none"> - роботу не виконано. 	незадовільно	F	1-34